

Zondag 28 mei 1916 – enige editie

Over volksuithongering (KVdW).

Brussel, 25 mei.

Meer dan u misschien lief was; meer in elk geval dan ik het had gewenst; maar ertoe genoopt door de pijnlijkste en blijkbaar de meest onafwendbare der omstandigheden, moest ik u hier herhaald schrijven over de verarming, de fysiologische vermindering van ons volk. Niet alleen ging, tengevolge van werkgebrek en economische achteruitgang, het geld meer en meer ontbreken, de meeste eetwaren worden schaarser en schaarser, soms op onbegrijpelijke, soms op helaas al te begrijpelijke wijze; daardoor werden zij ook natuurlijk duurder en duurder, zelfs in een mate, die niet langer natuurlijk was. Ondervoeding van het volk, op een ogenblik, dat men juist moest kunnen denken aan het aanleggen van reserves van wilskracht, was daar het noodzakelijke gevolg van; uitbreiding der tuberculose bij volwassenen, van sommige oogziekten bij kinderen, van besmettelijke en endemische ziekten in het algemeen en bij iedereen, waren er onder meer de nasleep van; de nood drong zich op, ten dringendste te zorgen voor de toekomst van het ras, door bijzondere aandacht te wijden aan de jonge moeders uit de volksklasse; zwakke kinderen werden afzonderlijk en doelmatig verpleegd. Aldus trachtte men te redden wat nog te redden was. Helaas, de ondervoeding van het Belgische volk ten gevolge van de oorlog blijft niettemin een feit, dat de toekomstontwikkeling in de weg zal staan en waarvan wij niet dan langzamerhand genezen zullen.

Maar er is niet alleen ondervoeding: er is uithongering. Er is, dat willekeur en opzet die ondervinding bewerken en bestendigen; die volksarmoede, die lichamelijke waardevermindering van het ras

uitbuiten. Hoe dikwijls heb ik u al niet geschreven over prijsverhoging van waren, die door geen enkele natuurlijke wijze te verklaren, laat staan te billijken was! En het ergste van al: de onnatuurlijke redenen waren zo dikwijls niet na te speuren, dat de gissingen elkaar tegenspraken en dat het opnemen, van overheidswege, der voorraden heel dikwijls het tegenovergestelde resultaat opleverde dan men ervan verwachtte. Aan wie de schuld der opdrijverij van de prijzen? Wie zijn de ware schuldigen in de moedwillige volksverarming, in de uithongering van dezen, die juist het best tegen totale ondergang dienden beschermd, aangezien zij er het slechtst tegen gewapend zijn? Ik beschik over sommige gegevens, waarvan ik weet, dat zij absoluut betrouwbaar zijn, en die op zulke vraagstukken, op enkele althans, een eigenaardig licht werpen. Zonder mij te moeten verlaten op veronderstellingen of vage aanwijzingen, kan ik u een en ander mededelen over de wijze, waarop de, reeds zozeer getroffen, Belgische bevolking door sommige Belgen geëxploiteerd wordt. Om de zekerheid van mijn informatie durf ik het vraagstuk in enkele zijner zijden weer maar eens aan: velen mogen erdoor geholpen zijn. Daar is dan in de eerste plaats

De Suikerkwestie

Einde verleden maand nam baron von Bissing, als gouverneur-generaal over het bezette gebied, een nieuw besluit: al de beschikbare suiker zou, te beginnen met 1 mei, aan de gemeentelijke overheden worden overgemaakt, en aan de bevolking à rato van ieders recht en behoefte tegen normale prijzen uitgedeeld worden. Sedert enkele dagen hebben wij dan ook weer in de gemeentemagazijnen suiker en zijn wij zeker er ook in de toekomst te vinden, zolang de voorraad strekt; wij weten tevens, dat hij strekken zal tot einde der campagne 1915-16, dus tot midden oktober; er bestaan goede redenen om te geloven, dat ook na die tijd de suikerbezorging zonder hinderpalen een normaal verloop zal

kunnen nemen; zodat wij op het gebied suiker voortaan gerust kunnen zijn: wel zal ons rantsoen wat kleiner zijn dan in vreedestijd, maar het is ons verzekerd, en dat is het allermeeste wat wij in deze benarde tijden wensen kunnen.

Die gerustheid gunt ons de gelegenheid, met kalmte na te gaan, wat belet kan hebben, dat het onder de bezetting niet altijd zo is geweest. Iedereen kent de voedingswaarde van suiker, en hoe nodig zij in de menselijke voeding is, vooral in tijden, waar gebrek geleden wordt aan aardappelen, aan vlees, aan vetstoffen, aan melk. Iedereen moest dan ook inzien, en in de eerste plaats de producenten, hoe nodig het was in suiker te voorzien: hier lag een nationale plicht te vervullen voor ieder, die in de zaak betrokken kon zijn, zonder dat die plicht trouwens maar de minste opoffering zou kosten. Helaas het is gebleken, dat menigeen in plichtsbetrachting tekort is geschoten ...

Hoe immers deed zich de zaak voor?

De suikerproductie gaf voor de campagne 1915-16 ongeveer 95.000.000 kg. Daarvan eiste de Duitse overheid 40.000.000 kg op. Bleven dus voor de burgerbevolking van het bezette gebied over: 55.000.000 kg. Die bevolking bedraagt tegenwoordig 5.500.000 inwoners. Het geeft dus 10 kg per inwoner. In normale tijd verbruiken wij 14 kg per hoofd: de vermindering was dan ook zo heel groot niet, althans niet in schijn; wij konden het met onze 10 kg doen. Wij werden echter van meet af bedreigd door een eerste gevaar: het suikerverbruik voor industriële doeleinden; men vertelt het geval van distillateurs, die tegen zeer hoge prijs siroop opkochten om ze in alcohol om te zetten. Het huiselijk gebruik werd erdoor verminderd: de Duitse overheid trof dan ook maatregelen en verbood het gebruik van inlandse suiker in de nijverheid.

Dit niettegenstaande zou de suikerhoeveelheid voldoende, of nagenoeg voldoende zijn geweest, indien men de noodzakelijkheid van systematische en gelijke verdeling had ingezien en deze verdeling had bewerkstelligd. Dit had veel minder moeilijkheden meegebracht dan bv. het geval was met de aardappelen. Suiker is zo goed als gemonopoliseerd; het door de regering ingestelde toezicht van de fiscus laat de overheid toe, met stiptheid de bestaande hoeveelheden te kennen, in alle suikerfabrieken, in elke raffineerderij. De suiker kan deze niet verlaten zonder bijzondere machtiging: eerst dienen daartoe de rechten betaald. Dit zou hebben toegelaten, van aanvang af de suikerbevoorrading veel doelmatiger te organiseren dan het geval was met welke waar ook. Men heeft het niet zo onmiddellijk gedaan; men heeft zelfs tot het uiterste gewacht vóór men het deed: daar hebben de suikerproducenten en zij, die met hen gelijk gesteld kunnen worden, gebruik van gemaakt; in de plaats der algemene hebben zij hun eigen belangen verzorgd; daar ligt de oorsprong van alle wantoestanden.

De suikerproducenten hebben naast zich makelaars, die weinig talrijk zijn en in gewone tijd tussen de fabrikant en de raffineerder, en anderdeels de verkoper, de handelaar staan. De taak van deze makelaars, indien zij hun vaderlandse plicht hadden begrepen, had heel eenvoudig kunnen zijn: zij waren aangewezen voor de verdeling, à rato, der beschikbare hoeveelheid, onder de voortverkopers en naar de gewone behoeften van deze voortverkopers, en konden zo nodig een gelijkmatige vermindering instellen, zodat niemand schade, dan gelijk verdeeld, geleden zou hebben.

De prijzen, die wij voor kort voor suiker betaalden, bewijzen, dat daar maar heel weinig van gekomen is. De normale prijs der suiker werd bij officieel besluit voor de tegenwoordige campagne als volgt vastgesteld: kristalsuiker aan de fabriek de 100 kg 45 F, voor de zak 2,50 F, voor de Zentrale 1 F, accijnsrechten 20 F, samen 68,50 F;

courtage (5 % van de waarde) 3,42 F, verzendingskosten 1 F, winst van de kleinhandelaar 10 F, totaal 82,92 F.

Eén kilo suiker moest dus normaal kosten 0,83 F; zij kostte tot voor kort 1,50 F, 2 F, ja, tot 3 F toe! En ga nu maar de kruideniers niet verdenken: de meesten hadden niet de minste voorraad; enkelen weliswaar maakten gebruik van de hoeveelheden en hebben er nog steeds, die zij bezaten om de verkoop ervan, natuurlijk tegen de hoogste prijzen, afhankelijk te maken van het kopen van andere waren. De groenteverkopers waren hen hierin voorgegaan: wilde men aardappelen hebben, dan moest men ook, meest dure, groente erbij nemen; hetzelfde nu voor de suiker: men kreeg er geen, zonder er bv. koffie bij te kopen tegen tien frank per kilo! Zelfs de grote verbruikscoöperatieven waren niet meer dan onvoldoende bij machte, hun klanten te gerieven: de Samenwerkende Maatschappij "Het Volkshuis" ontving sedert november voor haar 46 bijhuizen slechts 27.000 kg, terwijl zij er ongeveer 125.000 had moeten ontvangen. Waar bleven de overige 100.000 kg, waarvan men immers wist, dat zij bestonden? Het antwoord is gemakkelijk: bij de speculanten!

In de wintermaanden heeft hier grote, zij het schijnbare, schaarste aan suiker geheerst. Het belette echter niet, dat al, die er de hoge prijs, welke ervoor gesteld was, betalen kon, voorraden vermocht te bemachtigen van vijftig, honderd, en meer kilo's. Ik weet van een stapelplaats, waar duizenden kilo's lagen, die de makelaar er zorgvuldig bewaarde, tot hij nog wat duurder verkopen kon ... natuurlijk op valse factuur. En nochtans won die makelaar een reeds hogere courtage dan in normale tijd: 5 procent, zoals ik zegde, terwijl hij zich vroeger tevreden stellen moest met 0,25 F per zak, zodat een zak suiker van plus minus 8 F, in plaats van 0,25 F, thans 4 F opbrengt. Slechts gegoeden dus konden suiker kopen en ... ophopen. Niets immers belette hen daarenboven in de gemeentemagazijnen hun

deel te gaan eisen, zo daar suiker voorhanden was. En wie waren de slachtoffers? Dezen, die fysiologisch aan suiker de meeste behoefte hadden ...

Moeilijk te bewijzen valt dat niet. Hoe immers komen zij aan suiker? Wij hebben gezien, dat de kruideniers er geen hebben, tenzij bij zeldzaamheid, en dan weleens bovenmatig duur. Rechtstreeks bij de, terecht achterdochtige, makelaar kopen, gaat niet aan, zelfs niet in groep. Blijft dan alleen het gemeentemagazijn. Welnu, weet ge hoeveel suiker de gezamenlijke gemeentemagazijnen van Gross-Brussel in vijf maanden tijd hebben kunnen bemachtigen? 780.000 kg, hetgeen uitmaakt: tweehonderd grammen per maand en per inwoner! Waar die schaarste aan toe te schrijven? De gemeentemagazijnen kopen natuurlijk niet dan tegen de officieel vastgestelde prijs; zij zijn dus slechte klanten; men verkoopt niet aan zo'n volk dan noodgedwongen en uit vrees voor hogere tussenkomst ...

Het is nog niet al: de producenten hadden zich de laatste maanden ontfermd over de verbruikers: zij stelden voor sommige categorieën burgers, het genus ambtenaar nl., zekere hoeveelheden suiker ter beschikking, tien à vijftwintig kilo, tegen de normale prijs, maar vermeerderd met de tien centiemen, die de voortverkoper toekomen. Aldus wordt alweer een privilegie ingesteld ten voordele van mensen, die er heel goed buiten konden; maar tevens wordt er de kleinhandel eenvoudig mee vermoord. Terwijl aldus weer belangrijke hoeveelheden aan het gemeen worden onttrokken ...

Dat aan zo'n onrechtvaardige en voor de volkswelstand gevaarlijke toestand een einde moest komen, heeft het generaal-gouvernement begrepen: ik zegde u op welke wijze er een einde aan gebracht werd. Het is zeker jammer, in beginsel althans, dat de vrije handel erdoor lijdt: er bestond echter geen ander middel om de speculatie tegen te

gaan en verder onmogelijk te maken. In tijden, als die wij beleven, dient in de eerste plaats gezorgd, niet voor de eenling, maar voor het gehele volk, en in de eerste plaats voor de meest behoeftigen ...

Deze maand krijgen wij reeds zeshonderd gram per hoofd. De volgende maanden zal de hoeveelheid groter zijn. En ziedaar een hoofdvraag van onze volksvoeding in het klare getrokken, - voor enkele maanden althans. Hoe zal het met de campagne 1916-17 gesteld zijn? Daar staat nog niets bepaalds van vast, voor zover men weet. Maar wat er voorbereid wordt, zal ik u in een volgende brief kunnen mededelen.